

A közigazgatási biráskodás

Németországban.

I.

A birodalomban.

Egységes birodalmi közigazgatási biráskodás még ma sincs. E helyett több közigazgatási bíróségi funkciót végző hatóság van, amelyeknek illetékessége bizonyos, meghatározott ügyekre van korlátozva. Így

1) Der Reichsfinanzhof nebst den Finanzgerichten zur Entscheidung von Reichsabgabensachen.

2) Das Reichswirtschaftsgericht in den ihm durch Gesetz zur Entscheidung übertragenen Streitigkeiten aus Gesetzen zur Erfüllung der dem Reich aus dem Versailler Vertrag auferlegten Verpflichtungen, aus wirtschaftlichen Gesetzen usw.

3) Das Bundesamt für das Heimatwesen zur Entscheidung über Streitigkeiten über die öffentliche Unterstützung Hilfsbedürftiger zwischen verschiedenen Ländern angehörigen Fürsorgeverbänden.

4) Das Reichsversicherungsamt als oberste Spruch- und Beschlussbehörde in den Streitigkeiten der Arbeiter-, der Angestellten-, der Knappschafts- und der Arbeitslosenversicherung.

5) Das Reichsaufsichtsamt für Privatversicherung zur Entscheidung von Streitfragen aus der Reichsaufsicht über Versicherungsunternehmungen.

6) Das Reichsversorgungsgericht nebst den Versorgungsgerichten als Spruchbehörden in Versorgungssachen.

7) Die Nichtigkeitsabteilung des Reichspatentamts in dem Verfahren wegen Erklärung der Nichtigkeit oder wegen Zurücknahme von Patenten.

8) Das Reichsoberseeamt als oberste Spruchbehörde in Seeanfallsachen.

9) Die Reichsrayonkommission zur Entscheidung über Einsprüche gegen Anordnungen und Entscheidungen der Kommandanturen in Rayonangelegenheiten.

Az egységes közigazgatási biráskodás megvalósításának akadályai minden bizonnyal az egyes államok ellenállása volt, ugyanis ezek a közigazgatási biráskodást a szuverenitásuk fontos alkotórészének tekintették. Mikor az összeomlás után a birodalom egységesítése olyan nagy lépésekkel vitetett előbbre s amikor tulajdonképpen ez az egységesítés az állam alapvető kérdéseiben meg is valósított, a törvényhozás nem felejtkezhetett meg egy olyan nagyjelentőségű kérdésről, mint a közigazgatási biráskodás. Nagyon jól tudták, hogy az egységes joggyakorlat, — nem csupán a magánjogi ügyekben, de a közigazgatásban is — egyike a legerősebb pilléreknek, amelyeken a birodalmi egység nyugszik. Ezért a "Verfassung des Deutschen Reichs vom 11. August 1919. Art. 107. kimondja:

"Im Reiche und in den Ländern müssen nach Massgabe der Gesetze Verwaltungsgerichte zum Schutze der Einzelnen gegen Anordnungen und Verfügungen der Verwaltungsbehörden bestehen".

Ez a "Reichsverwaltungsgericht" maig sem valósult meg.

A birodalmi kormány 1926-ban beterjesztett egy javaslatot: "Amtlicher Entwurf eines Gesetzes über das Reichsverwaltungsgericht (Verwaltungssenat beim Reichsgericht nebst Begründung~~xx~~), veröffentlicht auf Anordnung des Reichsministeriums des Innern. 1926. Reichsratsdrucksachen 1926. Nr.34. — Carl Heymanns Verlag, Berlin W8. Verlagsarchiv 8400". A törvényjavaslat mellett van egy érdekes "Anlage", amelynek a címe: "Bisherige Verwaltungsrechtspflege im Reich und Bestrebungen zur Schaffung eines Reichsverwaltungsgerichts".

E javaslatból nem lett törvény.

1930-ban a birodalmi kormány új javaslatot nyújtott be. Reichsrat 1930. Drucksache Nr.155. (Carl Heymanns-Verlag). "Entwurf eines Gesetzes über das Reichsverwaltungsgericht" mit Begründung. (Nagyon részletes). Csatolva van az "Entwurf eines Einführungsgesetzes zum Gesetz über das Reichsverwaltungsgericht". Erről megjelent a közel-

multban egy bírálóat."Das Reichsverwaltungsgericht. Eine Kritik des Regierungsentwurfs. Von Dr. Gerhard Lassar, Professor der Hamburgischen Universität. 50 lap. Berlin, Carl Heymanns-Verlag. Ugyancsak ezzel a kérdéssel foglalkozik: "Das künftige Reichsverwaltungsgericht." Von Dr. Heinrich Gulden. 1928. J. Bensheimer. Mannheim-Berlin-Leipzig. 67 lap. (Ismerteti a birod. közig. bíraskodás célját, fejlődését, a Reichsverfassung 107.§-át, a megvalósítás nehézségeit és az eddigi javaslatokat).

A kérdés megoldásánál az elméleti nehézséget az okozza, hogy bár a birodalom sokkal egységesebb lett, a birodalmi törvényhozás hatásköre pedig nagy területekre terjesztetett ki az új alkotmányban, (Reichsverfassung Art. 6., 7., 8., 9., 10. és 11.), a közigazgatás mégis megmaradt az egyes államok belső ügyének. Mármost előállott a kérdés: vajjon a közigazgatási bíraskodás folyamánya, vagy helyesebben folytatása-e a közigazgatásnak, s mint ilyen az egyes német államok belügye marad-e továbbra is, vagy pedig a közigazgatási bíraskodás, Reichsangelegenheit, amely a Reichsverfassung 107.§-ában gyökerezik. Egy bizonyos: a Reichsverfassungból kétségtelenül határozott választ kiolvasni nem lehet. Az a körülmény, hogy a Reichsverfassung a Verwaltungsgerichtsbarkeit-ot "Die Rechtspflege" című fejezetében tárgyalja, azt bizonyítja, hogy a törvényhozó birodalmi közigazgatási bíraskodásra gondolt. Ezzel szemben a fentebb említett §§-ban, ahol a birodalmi törvényhozás illetékessége van megállapítva (Art. 7. Das Reich hat die Gesetzgebung über: 1) ~~das bürgerliche Recht; 2) das Strafrecht; 3) das gerichtliche Verfahren einschliesslich des Strafvollzugs sowie die Amtshilfe zwischen Behörden~~ *hiányzik* a kifejezett kinyilatkoztatása annak, hogy a Verwaltungsgerichtsbarkeit Reichsangelegenheit volna. A 107.§-t úgy is lehet értelmezni, hogy csupán a Reichseigen^everwaltung számára volna a birodalmi közigazgatás megvalósítandó. Ezt a felfogást megerősíti a Reichsverf. 5.§-a is. * "Die Staatsgewalt wird in Reichsangelegenheiten durch die Organe des Reichs auf Grund der Reichsverfassung, in Landesangelegenheiten durch die Organe der Länder auf Grund der Landesverfassungen

ausgeübt." A birodalmi kormány mindig azon a nézeten volt, hogy a Verwaltungsgerichtsbarkeit Reichsangelegenheit. Az eddig benyújtott javaslatok kivétel nélkül ezt igazolják.

Ha a Verwaltungsgerichtsbarkeit-ot nem is valósította meg meg a birodalom, megvalósította a birodalmi törvényszéket — S t a a t s g e r i c h t s h o f f ü r d a s d e u t s c h e R e i c h — amelyről a közigazgatási biráskodásról szólva feltétlenül meg kell emlékezni. A Reichsverfassung Art. 108. szerint: "Nach Massgabe eines Reichsgesetzes wird ein Staatsgerichtshof für das Deutsche Reich errichtet." (Megvalósította a "Gesetz über den Staatsgerichtshof" am 9. Juli 1921.) A Staatsgerichtshofnak kettős feladata van. "Er entscheidet über Anklagen des Reichstags gegen Reichspräsidenten, Reichskanzler und Reichsminister wegen Verletzung der Reichsverfassung oder eines Reichsgesetzes". (Az első tekintetre látszik a hasonlóság a mi 1907-es törvényünkkel). Dönt azonkívül olyan ügyekben, amelyek~~et~~ a Reichsverfassung hozzáutalt. A Staatsgerichtshof székhelye: Leipzig, elnöke a Reichsgericht elnöke: Prof. Dr. Simons. A Staatsgerichtshof rövid fennállása óta több nagyjelentőségű ítéletet hozott, ezért tekintélye igen nagy.

II.

A z e g y e s á l l a m o k k ö z i g a z g a t á s i b i -
r á s k o d á s a .

P o r o s z o r s z á g .

1872 óta van közigazgatási biráskodása. Ma érvényben levő Gesetz, betreffend die Verfassung der Verwaltungsgerichte und das Verwaltungsstreitverfahren vom 3. Juli 1875, und 2. August 1880. — Módosító törvény: "Gesetz vom 26. März 1893. — Ezeket és minden más érvényben levő porosz törvényt közöl "Sammlung preussischer Gesetze staats- und verwaltungsrechtlichen Inhalts. Textausgabe mit Nachweis von Schrifttum und Sachverzeichnis. Von Dr. Fritz Stier-Somló. München, C. H. Beck-sche Verlagsbuchhandlung 1930."

Ugyanabban a sorozatban van egy másik törvénykiadás: "Sammlung von Reichsgesetzen staats- und verwaltungsrechtlichen Inhalts." Von Dr. Carl Sartorius, 9-te neubearbeitete Auflage. München 1930. Van

hozzá egy "Nachtrag". Mindkettő kitűnő kis könyv, minden élő porosz és birodalmi közigazgatási törvényt a leggyorsabban meg lehet bennük találni.

Egy kis füzet tárgyalja a porosz közigazgatási biráskodást. "Die Verwaltungsgerichtsbarkeit in Preussen". Von Dr. Carl Dieckmann. Zweite, neubearbeitete Auflage. Berlin 1926. Verlag von Frantz Vahlen. W9, Linkstr. 16. - 188 lap.

Van továbbá egy három kötetes nagyobb munka, a "Handbücher des preussischen Verwaltungsrechts VII". Verwaltungsrechtspflege, Erster Band, megjelent 1920-ban. Tárgyalja a bíróságot és az eljárást. A közigazgatási biráskodás történetét Poroszországban. Zweiter Band, megjelent 1921-ben. Az eljárás folytatása. Dritter Band. Az eljárás folytatólagos tárgyalása és a végrehajtás. A munka pontos címe: "Verwaltungsrechtspflege". (Streit-, Beschluss-, Untersuchungs- und Zwangsverfahren). Zum Gebrauch für Behörden und Rechtssuchende, planmässig bearbeitet von Karl Friedrichs. Berlin, Carl Heymanns-Verlag.

B a j o r o r s z á g .

"Gesetz über die Errichtung eines Verwaltungsgerichtshofes und das Verfahren in Verwaltungsrechtssachen vom 8. August 1878." — "Gesetz über das Verwaltungsstreitverfahren vom 13. Juni 1910." — "Bayerisches Verwaltungsgerichtsgesetz von Dr. Anton Dyroff. 6. Auflage. Verlag von C. Brügel u. Sohn A. G. in Ansbach. 1925. (Anton Dyroff az állam-, a közigazgatási és az egyházjog ny. r. tanára a müncheni egyetemen. A könyvhöz tartozik egy "Normennachtrag von 1925.", amely a módosításokat tartalmazza). 1928-ban megjelent "Ergänzungsband zu Dyroffs erläuteter Ausgabe des Bayerischen Verwaltungsgerichtsgesetzes", bearbeitet von Heinrich Klee und Otto Hechtel. Ansbach, Brügel u. Sohn.

T h ü r i n g i a .

"Die Gesetzgebung über die Verwaltungsrechtspflege in Thüringen". Von Dr. Rudolf Knauth. Berlin, Carl Heymanns-Verlag. 1914. 360 lap.

W ü r t t e n b e r g .

" Die Verwaltungsrechtspflege in Württemberg " von Dr. Karl Goetz.
Tübingen und Leipzig. 1902. 636 lap.

A többi kisebb állam felsorolása mellőzhető. Thüringia mért is
érdemel különösebb figyelmet, mert mindig kitűnő törvényei voltak
és jogszolgáltatása mintaszerű. Általános nézet szerint ma is az.

A már említett nintákon kívül figyelemre méltó Die Verwaltungsgerichtbarkeit "nach dem Gesetzten der deutschen Länder" von
Dr. Joachim v. Elbe.-Berlin/Carl Heymanns-Verlag 1926. 60 lap.

Minden államot sorra véve röviden ismerteti közigazgatási bírás-
kodásukat. Nagyon jó irodalmi tájékoztatót ad.

A közigazgatási bírászkodás elméleti és elvi alapjait illető-
leg nagyon fontosak a "Verhandlungen der Tagung der deutschen
Staatsrechtler" zu Leipzig am 10. und 11. März. 1925. "Der Schutz
des öffentlichen Rechts durch ordentliche und durch Verwaltungs-
gerichte". /Forschritte, Rückschritte und Entwicklungstendenzen seit
der Revolution/. Bericht von Prof. Dr. Walter Jelinek. Mitbericht
von Prof. Dr. Gerhardt Lassar. /Veröffentlichungen der Vereinigung
der deutschen Staatsrechtler. Heft 2. Berlin-Leipzig. 1925. Walter
de Gruyter et Co. /

Nagyjelentőségű és nagyon tanulságos a következő két munka:
"Der Instanzenzug der Verwaltung im Reich und Ländern". Referat
über "Angleichung von Organisation und Verfahren in Verwaltung von
Reich und Ländern" erstattet für die Länderkonferenz von Staats-
minister Prof. Dr. Apelt. Dresden.

"Der Instanzenzug der Verwaltung in Reich und Ländern." Anlage
B zu dem obigen Referat.

Mindkettő megjelent: Verlag B.G. Teubner, Leipzig und Berlin.
1929.

A nagyobb teljesség kedvéért megemlíthető a következő három
kis dolgozat, melyek mindegyike doktori dolgozatnak készült.

"Das Reichsverwaltungsgericht". Ein Beitrag zur Durchführung
des Art. 107 der Reichsverfassung. Paul Wiegner. Köln 1926. Druckerei
der Studentenkasse e.V.

"Kritische Beiträge zur Verwaltungsgerichtsbarkeit in Preussen".

Wichard von Bredow. Königsberg 1922.

"Die Feststellungsklage und ihre Zulässigkeit in den Verwaltungs-
streitverfahren Preussens, Bayerns, Sachsens, Württenbergs und Ba-
dens." Franz ~~Franz~~. Referent Geh. Hofrat Anschütz. Tauberbischofsheim,
A.G. Frankonia 1926.